

Pensionsutvecklingsavdelningen
Tommy Lowen, Ole Settegren
010-454 20 50

Kommentar till OECD:s skattning av framtida pensionsnivå i Sverige

I rapporten ”Pension at a Glance 2011” jämför OECD olika länders pensionssystem på ett övergripande och bra sätt. I rapporten redovisas bl.a. måttet kompensationsgrad, definierat som pensionen vid 65 års ålder som andel av arbetsinkomsten vid 64 år. Syftet med denna promemoria är att jämföra OECD:s beräkningar av genomsnittlig kompensationsgrad före skatt med Pensionsmyndighetens egna beräkningar och försöka förklara de skillnader i resultaten som finns. Det är naturligt att olika beräkningar kan ge olika resultat, det ska dock inte finnas differenser som inte kan förklaras. Vi vill därför tillsammans med OECD diskutera skillnaderna i beräkningsresultat och andra eventuella frågeställningar som försvårar rättvisande jämförelser mellan länder.

Pensionsmyndigheten är medveten om hur svårt det är att göra relevanta jämförelser mellan länder och anser att OECD lyckats mycket väl med detta i sin publikation *Pension at a Glance*, trots de brister som påtalas här. Publikationen är mycket värdefull för alla verksamma i pensionssammanhang i stora delar av världen.

Sammanfattning

OECD¹ har, liksom EU kommissionen², publicerat analyser av den förväntade nivån på pensionerna i sina respektive medlemsländer. Av de många mått som organisationerna använder är måttet ”kompensationsgrad”, dvs. pensionen (den allmänna samt tjänstepensionen) uttryckt som andel av slutlönen, det som fått mest spridning i svenska medier. Kompensationsgraden beräknas för en typfallsindivid som går i pension vid 65 års ålder. I OECD:s beräkningar är individen född 1988 och i kommissionens beräkning är personen född 1982. Kompensationsgraden för dessa typfall har av kommissionen i en rapport beräknats till drygt 48 procent och i en senare rapport till nästan 52 procent. I OECD:s exempel är andelen nästan 54 procent.³ Pensionsmyndighetens beräkning för motsvarande typfall är drygt 62 procent.

Vi har i denna promemoria i huvudsak jämfört våra egna beräkningar med OECD:s. Det beror på att OECD:s beräkning är de senaste och att OECD, till skillnad från kommissionen, redovisar sina resultat uppdelat på allmän pension och tjänstepension. Det underlättar en jämförelse av resultaten. Vidare är skillnaden mellan kommissionens senaste beräkning och OECD:s så begränsad att den olikheten är av mindre intresse. Vi gör bedömningen att vår förklaring till varför OECD:s beräkning skiljer sig från vår även förklarar skillnaden i förhållande till Kommissionens beräkningar.

Skillnaden mellan OECD:s beräkningsresultat och Pensionsmyndighetens kan till större del förklaras av att OECD, som det förefaller, inte beaktar följsamhetsnormen i inkomstpensionssystemet. Normen innebär att delningstalet blir lägre och därmed blir den initiala pensionen högre. I tabell 1 ges några jämförande nyckeltal mellan OECD och myndighetens beräkningar.

¹ Pension at a Glance 2011, Retirement-income Systems in OECD and G20 Countries

² Kommissionen: EUROPEAN COMMISSION “EPC-SPC Joint Report on Pensions Country profiles”, Bryssel 29/10 -2010

³ Tabell, sidan 119, ”Gross pension replacement rates by earnings”

2011-09-07

Tabell 1. Sammanfattning av jämförelsen av kompensationsgraderna mellan OECD och Pensionsmyndigheten

	OECD	a) Pensions- myndigheten	b) OECD- korrigerad	Oförklarad Skillnad (a-b)
Pension i % av slutlön vid 65 år 2053	53,8	62,5	62,7	-0,2

Av tabellen ovan framgår att den oförklarade skillnaden är 0,2 procentenheter. Skillnaden är försumbar i dessa sammanhang. I bilaga redovisas en förenklad och överskådlig beräkning som bekräftar en pensionsgrad på omkring 62-63 procent.

Syftet med promemorian

Syftet med denna promemoria är att jämföra OECD:s beräkningar av genomsnittlig kompensationsgrad före skatt med Pensionsmyndighetens egna beräkningar och försöka förklara de skillnader i resultaten som finns. Det är naturligt att olika beräkningar kan ge olika resultat, det ska dock inte finnas differenser som inte kan förklaras. I det fall sådana finns, kommer vi att kontakta OECD för att gemensamt söka en förklaring. Pensionsmyndigheten är medveten om hur svårt det är att göra relevanta jämförelser mellan länder och anser att OECD lyckats mycket väl med detta i sin publikation *Pensions at a Glance*, trots de brister som påtalas här. Publikationen är mycket värdefull för alla verksamma i pensionssammanhang i stora delar av världen.

Kritik av måttet kompensationsgrad

Pensionsmyndigheten har i en analys som presenterades i september 2010⁴ visat att måttet (genomsnittlig) kompensationsgrad är mycket känsligt för vilka antaganden som görs i beräkningen. I analysen visades vidare att spridningen i faktiskt erfaren kompensationsgrad, dvs. kompensationsgraden för verkliga individer och den genomsnittliga kompensationsgraden för dessa individer är stor. Som indikation på hur problematiskt måttet genomsnittlig kompensationsgrad är kan nämnas att över 25 procent av de i årskullen födda 1939 som tog ut pension vid 65 års ålder (år 2004) hade en kompensationsgrad över 100 procent av deras genomsnittliga inkomst i åldern 60-64 år. I den beräkningen beaktades enbart allmän pension, ingen tjänstepension ingick.

Pensionsmyndigheten har mot bakgrund av analysen ovan visat att måttet *genomsnittlig kompensationsgrad* är olämpligt som information till enskilda försäkrade om den inkomstförändring de kan förvänta sig när de övergår från att arbeta till att vara pensionärer. Den som vill skaffa sig en uppfattning om storleken på sin förväntade framtida pension bör istället göra det på www.minpension.se. Där görs en individuell pensionsprognos för individens allmänna pension och tjänstepension och även för visst privat pensionssparande.⁵ I sådana sammanhang när en ”enda” siffra redovisas för att beskriva pensionärernas förväntade genomsnittliga kompensationsgrad är det angeläget att informera om bl.a. beräkningarnas bristande träffsäkerhet för de enskilda.

Att enbart se till pensionen brutto i relation till slutlön ger ofta en missvisande bild av typfallets levnadsstandard före och efter pensioneringen. Att se till disponibel inkomst ger en bättre bild av hur köpkraften förändras av att gå i pension. OECD gör därför också beräkningar av kompensationsgrad efter

⁴ <http://www.pensionsmyndigheten.se/3129.html>

⁵ Vissa kvalitetsbrister finns alltså i www.minpension.se, dessa gör att inte alla arbetare får en bra pensionsprognos där. De främsta kvalitetsbristerna rör avtalet för anställda inom kommuner och landsting.

skatt. Syftet med denna promemoria är dock endast att jämföra OECD:s beräkningar av pensionens storlek med Pensionsmyndighetens, då är det tillfyllest att ta fasta på beräkningen av kompensationsgrad före skatt.

Ett problem med att använda kompensationsgrad för att beskriva förändringen av levnadsstandard vid pensioneringen, och som gäller oavsett om kompensationsgraden avser inkomst före eller efter skatt, är att de kostnader som ska finansieras av lön respektive pension också förändras vid pensioneringen. Pensioneringen innebär sannolikt bättre möjlighet till att minska sina levnadsomkostnader eftersom bl.a. de arbetsrelaterade utgifterna minskar, vidare finns vissa möjligheter till rabatter på t.ex. resandet. Vissa utgifter för t.ex. vård och omsorg kan å andra sidan bli högre.

Beskrivning av beräkningarna

OECD har beräknat pensionen som andel av slutlönen för Sverige och andra OECD-länder⁶. Beräkningarna baseras på nationell lagstiftning och avtal på arbetsmarknaden för 2008. För Sveriges del beräknar OECD andelen pension före skatt (summan av allmän pension och tjänstepension) till 53,8 procent av slutlönen före skatt. Det kan jämföras med 57,3 procent, det ovägda genomsnittet för hela OECD-området. Andelarna har beräknats utifrån typfall där fallen sägs representera genomsnittet för respektive land men med följande antaganden som är lika för alla länder:

- Inflationen är 2,5 procent årligen.
- Lönen ökar reallt med 2 procent per år. Det innebär att den nominella ökningen antas vara 4,55 procent per år.
- Den årliga reala avkastningen efter avgifter är 3,5 procent. Det innebär att den nominella årliga avkastningen antas vara 5,57 procent per år och att den reala avkastningen överstiger den reala inkomstillväxten med 1,5 procentenheter. (Storleken på denna ”överavkastning” är betydelsefull för avkastningsberoende pensionsdelars kompensationsgrad)
- Beräkningarna avser en ensamstående man.
- 2008 års pensions- och skatteregler.

För Sverige framkommer följande fakta om typfallet:

- Individens född 1988 och går i pension 2053 vid 65 års ålder.
- Han arbetar i 45 år med inträde på arbetsmarknaden 2008 vid 20 års ålder.
- Arbetar i privat sektor med en ingångslön på 352 470 kr (drygt 29 370 kr/månad) uttryckt i 2008 års lönenivå. Lönen motsvarar genomsnittslönen för samtliga män 2008.⁷
- Arbetar inom privat sektor och antas få en tjänstepension efter s.k. ITP-avtalet (ITP 1). Tjänstepensionen tas ut livsvarigt.

Det är i stort samma antaganden som görs för alla andra OECD länder, men vissa avvikelser förekommer.

Kommissionen har också redovisat pensionen som andel av sista arbetsinkomsten för Sverige och andra europeiska länder⁸. För Sveriges del är andelen beräknad till 51,6 procent. Kommissionens beräkningsförutsättningar skiljer sig dock något från OECD:s, kommissionens förutsättningar redovisas i bilaga 2.

⁶ OECD, ”Pension at a glance 2011”,

http://www.oecd.org/document/49/0,3746,en_2649_34757_42992113_1_1_1_1,00.html

⁷ Den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten i Sverige år 2008 var 18 600 kronor per månad, väsentligt lägre än snittinkomsten för en heltidsarbetande industriarbetare. Skillnaden förklaras bland annat av deltidarbete.

⁸ EUROPEAN COMMISSION “EPC-SPC Joint Report on Pensions Country profiles”, Bryssel 29/10 -

2010 Underliggande antaganden om fallen och metod redovisas i följande bilaga:

<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4307&langId=en>

2011-09-07

I tabell 2 redovisas några jämförande nyckeltal mellan OECD och pensionsmyndighetens beräkningar.

Tabell 2. Några jämförande nyckeltal mellan OECD och Pensionsmyndighetens beräkningar

Demografi:	OECD	Myndigheten
Förväntad livslängd efter 65		
Kvinnor	23,8	23,12
Män	20,7	21,20
Pensionssystemet		
Delningstal inkomstpensionen (IP)	21,97*	18,35
Delningstal premiepensionen (PP)	17,48*	15,93
Arvsvinster justerat för förvaltningskostnader IP	2,2%*	3,6%
Arvsvinster justerat för förvaltningskostnader PP	0%**	0%

* Framgår av OECDs modell. **Ingen arvsvinstfaktor inkluderad i modellen, implicit 0 procent. I

Pensionsmyndighetens modell är arvsvinsterna utan förvaltningskostnader nästan fem procent, efter ca 0 procent. I

Pensionsmyndighetens beräkning för premiepensionen avser delningstalet fondförsäkring utan efterlevandeskydd.

Utöver ovanstående kompensationsgrader före skatt "brutto" beräknar OECD och kommissionen även kompensationsgraden efter skatt. För Sveriges del beräknar OECD kompensationsgraden netto vid 65 års ålder till 53,6 procent med 2008 års skatteregler. Kommissionen räknar den till 54,7 procent med 2006 års regler. Kompensationsgraden beräknad på inkomsterna efter skatt med OECD är således något lägre än dito före skatt, eftersom arbetsinkomster sedan jobbskatteavdragets införande 2007 beskattas lägre än pensioner. Att kommissionens beräkningar ger högre kompensationsgrad efter skatt än före förklaras av att de utgår från de regler som gällde 2006. I Pensionsmyndighetens modell ingår nu gällande regler (2011) och kompensationsgraden efter skatt är liksom OECDs något lägre beroende på det s.k. jobbskatteavdraget.⁹

Med samma ekonomiska antaganden (tillväxt, avkastning, inflation, individens inkomstutveckling) som OECD har beräknar Pensionsmyndigheten pensionen (allmän och tjänstepension) före skatt till ca 62,5 procent av slutlönen. Det är nästan nio procentenheter mer än vad OECD redovisar. Orsaken till denna stora skillnad är att OECD sannolikt inte tar hänsyn till följsamhetsnormen i delningstalet för inkomstpensionen¹⁰. Delningstalen används för att omvandla pensionskapitalet till en livsvarig månatlig pensionsutbetalning. Delningstalen beräknas med utgångspunkt från dödlighetsantaganden och en prognosticerad ränta. Prognosräntan är i inkomstpensionen 1,6 procent. Pensionsmyndigheten antar i sin beräkning att mortaliteten och prognosräntan i premiepensionen och tjänstepensionen (ITP1) är den samma, nämligen ca 3,5 procent. Vi vet inte hur OECD gör i dessa avseenden eftersom delningstalet för premiepensionen avviker från ränteantagandet om 3,5 procent.

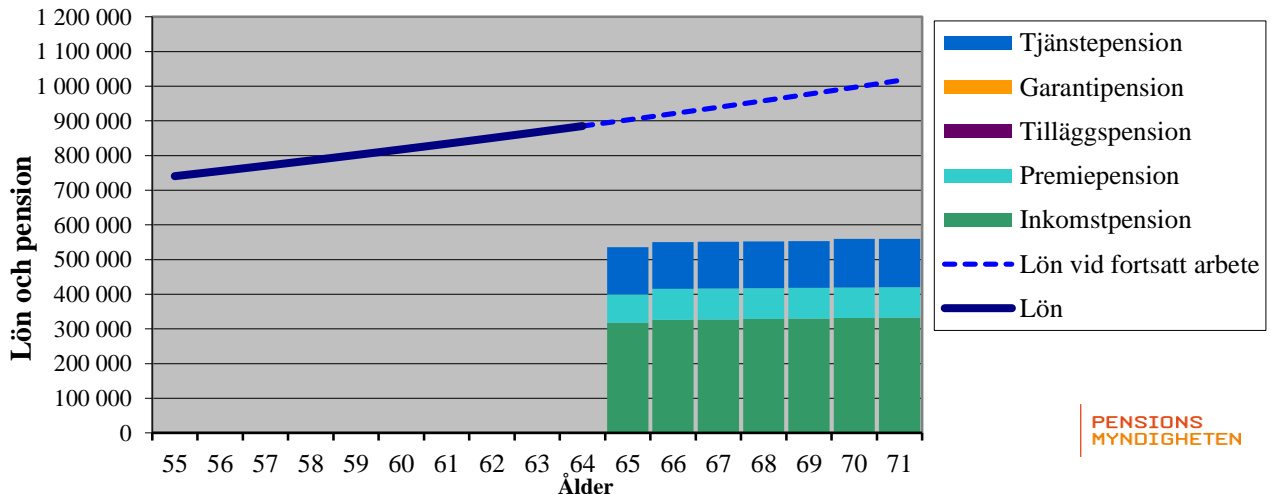
I figur 1 nedan redovisas hur bruttointkomsterna (arbetsinkomst och pension i 2010 års priser) förändras årsvis mellan 55-71 års ålder med Pensionsmyndighetens beräkning.

⁹ Som pensionär vid 65 får individen inte del av det förhöjda grundavdraget vid inkomsttaxeringen för äldre utan först vid 66 års ålder, eftersom avdraget gäller för dem som vid ingången av året har fyllt 65 år.

¹⁰ I den pensionsmodell som OECD har och som Pensionsmyndigheten fått tagit del av framgår att delningstalet är 21,97 för inkomstpensionssystemet och 17,48 för premiepensionssystemet. I våra beräkningar, som bygger på SCB:s/Pensionsmyndighetens befolkningsprognoser, är delningstalet för inkomstpensionen 18,35 och för premiepensionen 15,93 för en som är född 1988 och går i pension vid 65 år. Delningstalet om 21,97 i deras modell avspeglar sannolikt förväntad återstående livslängd utan hänsyn till följsamhetsnormen om 1,6 procent. De ackumulerade arvsvinsterna justerat för förvaltningskostnaderna innebär för inkomstpensionen i deras modell ca 2,2 procent vilket kan jämföras mot våra ca 3,6 procent. Arvsvinsterna saknas för premiepensionen i OECD:s modell, men de överensstämmer i stort med förvaltningskostnaderna. Korrigeras OECD modell med pensionsmyndighetens prognosticerade tal så överensstämmer resultaten.

2011-09-07

Figur 1: Lön och pension före skatt och bidrag mellan 55 och 71 års ålder, uttryckt i 2010 års priser med OECD:s förutsättningar

I beräkningarna ingår som nämnts tjänstepensionen i form av en förenklad modellering av ITP1. Om tjänstepensionens tas ut under en kortare period, t.ex. fem år, i stället för livsvarigt ökar den initiala pensionen som andel av slutlönen.

Vid en rak inkomstprofil, dvs. att individens lön varje år ökar lika mycket som genomsnittsinkomstens ökning, såsom OECD antar, är det rimligt att jämföra pensionen med slutlönen. Det är dock inte ovanligt att äldre går ner i arbetstid och inkomst innan pensionering¹¹, även löneutvecklingen per timme kan vara svagare för äldre. Vid en sådan inkomstprofil, vilken är den typiska för Sverige blir kompensationsgraden högre, eftersom pensionen jämförs med en lägre slutlön. För att inte överdriva kompensationsgraden är det i en sådan analys vanligt att i stället för att jämföra pensionen med sista arbetsinkomsten jämföra pensionen med genomsnittsinkomsterna (i fasta priser) för t.ex. de senaste fyra åren. Av diagrammet framgår att pensionen vid 65 år aningen lägre än pensionen vid 66 års ålder beroende på taxeringsförfarandet.¹² I tabellen nedan redovisas inkomsterna i 2010 års priser samt som andel av sista arbetsinkomsten.

Tabell 3. Inkomsten vid 64 års ålder och pensionen vid 65 års ålder i 2010 års priser, per månad

	2010 års priser	Andel av slutlön	OECD:s beräknade andel	Korrigerade OECD andelar ^A
Lönen vid 64 års ålder, kronor				
Slutlön	73 800	100,0%	100 %	100 %
Pensionen vid 65 års ålder, kronor[†]				
Bruttoinkomst	46 100	62,5%	53,8%	62,7%
Varav den allmänna pensionen	34 500	46,8%	39,6%	47,2%
därav Inkomstpension	27 700	37,6%	31,1%	37,8%
därav premiepension	6 800	9,2%	8,5%	9,4%
därav Garantipension	0	0,0%		
Varav tjänstepension	11 600	15,7%	14,5%	15,5%

[†]Inkl. intjänad pensionsrätt vid 64 års ålder

¹¹ Eller att löneutvecklingen är avstannande åren innan pension. Inkomstprofilen under förvärvsaktiv ålder är sannolikt mer konkv.

¹² Pga av inkomsttaxeringen eftersläpar pensionsrätterna. Pensionsrätten för år t blir känd först i slutet av år t+1. I tabellerna inkluderas denna sista pensionsrätt.

2011-09-07

^A Med avseende på delningstal och arvsvinster

Anm: Beloppen i tabellen är avrundade varför delsummorna inte nödvändigtvis stämmer med det totala beloppet. Den höga inkomsten, 73 800 kronor per månad förklaras av att i beräkningen antas inkomsten växa med 2 procent varje år.

Av tabellen framgår att om OECD:s beräkningar justeras med de delningstal och arvsvinster som är förenliga med Statiska centralbyråns befolkningsprognos kommer det totala resultatet att överensstämma väl.

Hur mycket höjs pensionen om man jobbar längre?

Pensionsspararen har om inte full så viss möjlighet att bestämma sin pensioneringstidpunkt. Möjligheten att påverka pensioneringstidpunkten varierar från individ till individ, samt från arbetsgivare till arbetsgivare. I Sverige har arbetsgivaren rätt att hänvisa till ålder för anställningsavtalets upphörande först vid 67 års ålder. OECD använder dock 65 års ålder som pensionsålder i Sverige, bland annat med motiveringen att det är först vid den ålder garantipension fås. I det fall det är möjligt att själv bestämma pensionstidpunkt kan individen höja kompensationsgraden genom att skjuta upp sin pension. Valet av pension (fritid) eller ytterligare konsumtion behandlas av ekonomer och utgår från teorin för arbetsutbud. I korthet kan sägas att teorin utgår från att individen väljer det som ger honom/henne störst nytta.¹³ I dagsläget är det dock relativt få som väljer att fortsätta arbeta efter 65 års ålder. Vid valet av att fortsätta arbeta eller gå i pension så är individens egen hälsa av stor betydelse för beslutet. För personer som lever i parförhållande beror sannolikt pensionsbeslutet även på partners situation. Även normer – allmänt vedertagen uppfattning – i samhället om vad som är ”normalt” spelar sannolikt en stor roll för pensioneringsbeteendet, liksom utformningen av reglerna för den allmänna pensionen och tjänstepension.

I OECD:s rapport studerar man förändringen av pensionsförmögenheten ”pensions wealth” som andel av genomsnittsinkomsterna som en ekonomisk indikator på lönsamheten att skjuta på sin pensionering. Pensionsförmögenheten är summan av samtliga pensionsinkomster under pensionärens förväntade livstid diskonterat med 2 procent. För Sveriges del ökar pensionsförmögenheten med 4,2 procent av ytterligare arbete enligt OECD (tabell 3.2 sidan 57). Hur mycket högre pensionen blir av att senarelägga pensionstidpunkten redovisas i övrigt inte i Pension at Glance 2011.

I rapporten ”Decomposing notional defined-contribution pensions” av OECD¹⁴ beräknas det svenska pensionssystemet för OECD:s typfallsindivid innebära att pensionen blir ca 5-6 procent högre av ett års ytterligare arbete. OECD:s pensionsmodell har använts för den beräkningen. Pensionsmyndighetens beräkning för exemplet tidigare kommer fram till att pensionen (i kronor och i 2010 års priser) ökar med omkring 8,3 procent och med 5,8 procent i förhållande till sista arbetsinkomsten. Tidigare bortsåg OECD:s beräkningar från att i det Svenska allmänna pensionssystemet intjänas nya pensionsrätt så länge man arbetar, oavsett ålder. I detta avseende skiljer sig Sverige från de flesta andra OECD länder och även från flera tjänstepensionsordningar. Men OECDs beräkning tycks glädjande ta hänsyn till att nya pensionsrätter intjänas i det allmänna systemet även efter 65år.

¹³ En ökning av kapitalinkomster, eller andra inkomster som inte beror på antalet arbetstimmar, kommer normalt att leda till ökad fritid, den s.k. inkomsteffekten. En löneökning eller skattesänkning leder också till en inkomsteffekt men samtidigt blir det ”dyrare” att avstå från förvärvsarbete till förmån för mer fritid. Denna s.k. substitutionseffekt verkar mot mindre fritid och mer arbetstid. Vilken av inkomst- och substitutionseffekten som dominerar beror på individens preferenser.

¹⁴ White house, OECD Social, employment and migration working papers no. 109 (2010), tabell A1

2011-09-07

I vår beräkning nedan har vi liksom OECD antagit att typfallsindividen inte får nya avsättningar till tjänstepension efter 65 års ålder. I ITP1 kan arbetsgivaren, efter överenskommelse, fortsätta att betala premier efter 65 års ålder, men det är ingen rättighet enligt kollektivavtalet att få premier fortsatt inbetalda efter 65. Ett senare uttag av tjänstepension medför dock ändå, oavsett om premier fortsatt inbetalas eller inte, en högre pension; genom att kapitalet får ytterligare ett år med en förräntning, genom ytterligare ett års arvsvinster och genom ett lägre delningstal. I tabell 4 har beräknats effekten av att typfallsindividen arbetar ytterligare ett år resp. att personen går i pension vid 68 år och 4 månader. Skälet till att 68,3 år har valts är att Pensionsmyndighetens årsredovisning (2010) beräknat 68,3 år som behövlig pensionsålder för en person född 1990 ska få samma pension som han skulle ha fått vid 65 års ålder om inte livslängden hade ökat från det att livslängden började påverka den månatliga pensionens storlek.¹⁵

Tabell 4. Kompensationsgraden brutto vid olika åldrar för pensionering

Kompensationsgrad:	Pensionering vid 65 år	Pensionering vid 66 år	Pensionering vid 68,3 år
Total pension	62,5%	66,0%	75,5%
Varav den allmänna pensionen	46,8%	49,6%	57,4%
därav Inkomstpension	37,6%	39,9%	46,2%
därav premiepension	9,2%	9,7%	11,2%
därav Garantipension	0,0%	0,0%	0,0%
Varav tjänstepension	15,7%	16,3%	18,0%

OBS graden brutto är pensionen som andel av slutlönen. Lönen antas öka reallt med 2 procent per år.

Pensionen i kronor ökar med drygt 10 procent resp. drygt 40 procent av att arbeta ytterligare ett år resp. 3,3 år. I 2010 års priser ökar pensionen med nästan 8 procent resp. ca 30 procent eftersom även löneinkomsten har ökat under det förlängda arbetslivet. Uttryckt som andel av sista arbetsinkomsten ökar pensionen med 5,8 resp. ca 21 procent.

Senare pensionering ger i Sverige en högre pension av fyra olika skäl. Pensionen blir som nämnts högre av att pensionsbehållningen växer av att nya pensionsrätter intjänas (detta gäller dock inte med nödvändighet tjänstepensionen och ITP 1 planen¹⁶), av att intjänat pensionskapital förräntas¹⁷, av ett lägre delningstal¹⁸ används samt av att ytterligare arvsvinster tilldelas. Även effekten på pensionen av dessa fyra faktorer kan enkelt beräknas i det fall typfallsindividens inkomst antas öka i takt med den allmänna inkomstillväxten.

I tabell 5 nedan ges en förenklad beräkning av pensionsförändringen av att senarelägga pensioneringen med ett år vid 66.

¹⁵ Principerna för pensionsreformen antogs av riskdagen 1994. Därför har livslängdens faktiska samt prognosticerade utveckling sedan den tidpunkten använts för att beräkna den "livslängdsneutrala" pensionsålder för typfallsindividen som är född 1988.

¹⁶ I ITP1 kan arbetstagaren komma överens med arbetsgivaren att fortsätta få premier inbetalda om man fortsätter arbeta efter 65. Olika tjänstepensionsavtal har olika regler. I våra beräkningar har inga tjänstepensionsrätter intjänas efter 65 år.

¹⁷ Inkomstpensionen växer med inkomstindex och premie- och tjänstepension med avkastningen på kapitalet.

¹⁸ Delningstalet i inkomstpensionssystemet är förväntad återstående livslängd justerat för följsamhetsnormen om 1,6 %. I premiepensionssystemet justeras den beräknade återstående livslängden för beräknad avkastning på tillgången. Prognosticerat delningstalet för årskullen född 1988 i inkomstpensionen minskar från 18,35 till 17,74 av att senarelägga pensionen med ett år från 65 till 66 år och detta ökar i sig inkomstpensionen med ca 3,4 procent.

2011-09-07

Tabell 5. Förenklad beräkning av ökningen av pensionen som andel av slutlönen av att arbeta ytterligare ett år från 64 till 65 år

	IP	PP	Tjp
Deltal(65)	18,35	15,93	15,93
Deltal(66)	17,74	15,53	15,53
a) Förändring i delningstal	3,4%	2,6%	2,6%
b) Arvsvinst(65)	0,5%	0,3%	0,00%
c) Förvaltningskostnad	0,0%	-0,2%	0,00%
d) Ny pensionsrätt*	2,2%	2,2%	0,00%
e) Överavkastning	0,0%	1,5%	1,5%
Summa (a-e)	6,3%	6,6%	4,1%

Summan är produkten av de procentuella förändringarna a-e.

* Pensionsrätten intjänad under det extra arbetsåret som andel av pensionskapitalets storlek vid ingången av det extra arbetsåret. Med en rak löneprofil och om effekten av ”överavkastning” bortses från, kan denna beräknas till 1/antal arbetsår innan det extra arbetsåret. I detta exempel $1/45 = 2,2\%$. I ett avgiftsbestämt pensionssystem ger samma pensionsrätt lika mycket extra pension i kronor oavsett tidigare inkomsthistorik, men det blir olika mycket i procentuell ökning beroende på tidigare inkomsthistorik. I ett förmånsbestämt system är det ofta tvärt om – samma procentuella ökning av pensionen för ett senare uttag oavsett inkomsthistorik, men olika mycket i kronor.

Givet den mycket positiva utveckling av medellivslängden som vi har upplevt och som enligt de flesta bedömare förväntas fortsätta framöver anser vi att det vore värdefullt om OECD (liksom EU) i framtiden kompletterar sina beräkningar så att de innefattar pensionsnivåerna vid högre pensionsålder än vid 65. Så som framgår av tabell 4 beräknas kompensationsgraden för typfallet i Sverige att bli nästan 76 procent av slutlön om pensionsåldern anpassar sig till livslängdsutvecklingen.

Många av OECD ländernas pensionssystem är idag underfinansierade. Vanligen är den enskilt största anledningen till detta att livslängden har ökat. Önskvärt skulle vara att beskriva olika länders stabilitet i pensionssystemet som en indikator på om de kompensationsgrader som anges i framtiden är ekonomiskt hållbara om ingen omfördelning eller tillväxt sker. Nämnas kan att i det svenska pensionssystemet minskas pensionen med automatik, genom nya högre s.k. delningstal, för nya pensionärer om livslängden ökar. Det innebär ekonomiska drivkrafter för de försäkrade att höja sin pensionsålder efter livslängdsökningen. Det är en metod som är ett alternativ till höjd formell pensionsålder. OECD förordar höjd formell pensionsålder. Oavsett vilken av dessa båda metoder som väljs av medlemsländerna är det viktigt att OECD i sina analyser fångar de drivkrafter som finns i olika pensionssystem av att senarelägga pensioneringen.

Avslutningsvis vill vi från Pensionsmyndigheten som sista kommentar till OECD tacka för ett utmärkt arbete. Publikationen ”Pensions at a glance” gör skäl för namnet – en snabb och utmärkt överblick över olika länders pensionssystem. Vi vill dock uppmana andra länder att granska OECD rapport för sin egen del så att ev. brister kan rättas till så att ”Pensions at a glance” blir om möjligt ännu bättre.

2011-09-07

Bilaga: Svenska Pensionssystemet, en förenklad och transparent beräkning av kompensationsgraden

För personer födda 1954 eller senare kan det ”svenska pensionssystemet” anses bestå av inkomstpension, premiepension och tjänstepension. I OECD:s beräkningar används reglerna i ITP1 för att beskriva tjänstepension. Alla dessa tre former av pensioner är avgiftsbestämda.

Inkomstpension (IP):

Avgiften är 16 procent av den pensionsgrundande inkomsten eller, eftersom egenavgiften om 7 % inte ger någon pensionsrätt, 14,88 procent [=16*0,93] av inkomsten upp till avgiftstaket på 8,07 inkomstbasbelopp. Avgifterna avsätts årligen och skrivs upp årligen med förändringen i inkomstindex. Pensionsbehållningen utgör sedan de med inkomstindex omräknade pensionsrätterna med tillägg för arvsvinster och avdrag för förvaltningskostnader. Pensionen vid pensionstidpunkten beräknas genom att dividera behållningen med ett delningstal som dels speglar återstående livslängd, dels en förskotts- eller prognosränta om 1,6 procent. Pensionen omräknas sedan årligen med inkomstindex efter avdrag för (division med) den tillgodoräknade räntan.

Premiepension (PP):

Avgiften 2,325 procent [=2,5%*0,93] procent av inkomsten upp till avgiftstaket på 8,07 inkomstbasbelopp avsätts och förräntas med kapitalavkastningen. Pensionen vid pensioneringen beräknas i analogi med reglerna för inkomstpensionen men med en beräknad avkastning/ränta, i dessa beräkningar 3,5 procent samt att premiepensionen betalas ut som en fondförsäkring utan efterlevandeskydd.

Tjänstepension (ITP 1):

Avgiften till ITP 1 - 4,5 procent av lönen upp till 7,5 inkomstbasbelopp och 30 procent av den del av lönen som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp - avsätts och fonderas. Arbetsgivaren betalar premierna och avsättningen börjar byggas upp för den anställde från och med den månad han/hon fyller 25 år. För typfallet innebär det 40 års inbetalda premier, till skillnad från de 45 år som avgifter antas inbetalas till IP och PP. Typfallet har endast inkomst under 7,5 inkomstbasbelopp. Pensionsberäkningen har här förenklats genom att tillämpa samma delningstal som för premiepensionen.

Kompensationsgraden: Pensionen som andel av slutlönen – enkel tumregelsberäkning:

I OECD:s typfall arbetar mannen i 45 år och antas ha samma lön i förhållande till den rådande genomsnittslönen under hela yrkeslivet, s.k. rak inkomstprofil. I det nya pensionssystemet samt ITP1 kan kompensationsgraden för en person med rak inkomstprofil beräknas med följande förenklade uttryck:

IP:

Antal år * Årlig avgift * Tillägg arvsvinster * Avdrag förvaltningskostnader = pensionskapital vid pensioneringen uttryckt i förhållande till slutlön.

För att få kompensationsgraden divideras detta kapital med delningstalet.

Med OECD exemplet: $45 * 0,1488 * 1,057 * 0,98 / 18,35 = 0,378$ dvs. en kompensationsgrad om 37,8 %.

”Avkastningen” (inkomstindexeringen) på inkomstpensionen är identisk med individens löneutveckling i OECD:s typfall med s.k. raklöneprofil. Därför påverkar inte inkomstillväxten/indexeringen kompensationsgraden.

PP: Antal år * Årlig avgift * Tillägg arvsvinster * Avdrag för förvaltningsfaktor * Överavkastning / delningstalet.

Eftersom det fonderade kapitalet antas ha en annan (högre) tillväxt än löneutvecklingen måste denna skillnad beaktas i beräkningen. Vi kallar denna skillnad för överavkastning. Värdet av denna överavkastning, i antalet slutårslöner kan beräknas till ca 1,397 [= (1,015)^{22,5} slutårslöner, där 22,5 motsvarar överslagsmässigt det genomsnittliga antalet år som avgifterna förräntas]. Arvsvinsterna beräknas i stort motsvara förvaltningskostnaderna. Med OECD exemplet: $45 * 0,02325 * 1 * 1,397 / 15,93 = 0,093$, dvs en kompensationsgrad om 9,3 %.

ITP1: Antal år * 4,5% * Överavkastning / delningstalet. Med OECD exemplet: $45 * 4,5% * 1,015^{20} / 15,93 = 0,153$, dvs. en kompensationsgrad om 15,3%.

Summa kompensationsgrad med dessa enkla tumregler: $37,8 + 9,3 + 15,3 = 62,4$

Bilaga 2: Kommissionens typfall för Sverige

Kommissionens typfall för Sverige:

- En man som är född 1982 och går i pension 2047 vid 65 års ålder.
- Han arbetar i 40 år med start vid 25 års ålder.
- Arbetar i privat sektor och är "genomsnittarbetare" med en ingångslön på 324 618 kr (ca 27 050 kr/månad) uttryckt i 2006 års priser.
- Lönen antas öka realt med 1,8 procent per år.
- Inflationen är 2 procent årligen.
- Den årliga reala avkastningen efter avgifter är 2,5 procent.
- Arbetar inom privat sektor och antas få en tjänstepension efter s.k. ITP-avtalet. Tjänstepensionen tas ut livsvarigt.
- 2006 års pensions och skatteregler